

Metodický návod pro postup členů ČRS při zjištění havárie jakosti vody

Havárie a její nahlášení(ve smyslu zákona o vodách 254/2001Sb.)

§40

(1) Havárií je mimořádné závažné zhoršení nebo mimořádné závažné ohrožení jakosti povrchových nebo podzemních vod.

(2) Za havárii se vždy považují případy závažného zhoršení nebo mimořádného ohrožení jakosti povrchových nebo podzemních vod ropnými látkami, zvláště nebezpečnými látkami, popřípadě radioaktivními zářiči a radioaktivními odpady, nebo dojde-li ke zhoršení nebo ohrožení jakosti povrchových nebo podzemních vod v chráněných oblastech přirozené akumulace vod nebo v ochranných pásmech vodních zdrojů.

(3) Dále se za havárii považují případy technických poruch a závad zařízení k zachycování, skladování, dopravě a odkládání látek uvedených v odstavci 2, pokud takovému vniknutí předcházejí.

§ 41

Povinnosti při havárii

(1) Ten, kdo způsobil havárii (dále jen „původce havárie“), je povinen činit bezprostřední opatření k odstraňování příčin a následků havárie. Přitom se řídí havarijním plánem, popřípadě pokyny vodoprávního úřadu a České inspekce životního prostředí.

(2) Kdo způsobí nebo zjistí havárii, je povinen ji neprodleně hlásit Hasičskému záchrannému sboru České republiky nebo jednotkám požární ochrany nebo Policii České republiky, případně správci povodí.

(3) Hasičský záchranný sbor České republiky, Policie České republiky a správce povodí jsou povinni neprodleně informovat o jim nahlášené havárii příslušný vodoprávní úřad a Českou inspekci životního prostředí, která bude o havárii, k níž došlo v ochranných pásmech přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod, informovat též Ministerstvo zdravotnictví. Řízení prací při zneškodňování havárií přísluší vodoprávnímu úřadu.

(4) Dojde-li k havárii mimořádného rozsahu, která může závažným způsobem ohrozit životy nebo zdraví lidí nebo způsobit značné škody na majetku, platí při zabraňování škodlivým následkům havárie přiměřeně ustanovení o ochraně před povodněmi.

(5) Původce havárie je povinen na výzvu orgánů uvedených v odstavci 3 při provádění opatření při odstraňování příčin a následků havárie s těmito orgány spolupracovat.

(6) Osoby, které se zúčastnily zneškodňování havárie, jsou povinny poskytnout České inspekci životního prostředí potřebné údaje, pokud si jejich poskytnutí vyžádá, a Hasičskému záchrannému sboru České republiky.

Postup při zjištění havárie

Při zjištění havárie se provádí následující postup:

- A) Nahlášení havárie
- B) Zajištění vzorků vody a uhynulých ryb a je-li možnost ryb živých
- C) Protokol a situační náčrt

Projevy havárie

Havárii je možno identifikovat dle následných možných projevů:

- nezvyklé zbarvení vody
- zápach
- tvorba usazenin
- povlak nebo pěna na hladině
- mimořádný úhyn

add. A) Hlášení havárie

Dle výše uvedeného zákona je stanovena ohlašovací povinnost v rozsahu Hasičského záchranného sboru ČR a České inspekce Životního prostředí. Tyto instituce jsou ze zákona povinny informovat i příslušný vodoprávní úřad. Zde jsou uvedeny priority při ohlašování havárie. Instituce by měly být upozorňovány v tomto pořadí: HZS ČR dle příslušného okresu, následně instituce ostatní. Je dobré vždy informovat více než jednu instituci.

Havárii na rybářském revíru nebo rybochovném zařízení je povinen okamžitě ohlásit každý člen ČRS.

Kontaktní čísla pro hlášení havárií:

Centrála nouzového volání – dispečink: 112
Hasičský záchranný sbor – dispečink: 150
Podnik povodí – havarijní služba:
Povodí Labe: +420 495 088 730
Povodí Vltavy: +420 257 329 425, +420 724 067 719
ČIŽP – havarijní služba: +420 731 405 313
Policie ČR – dispečink: 158
KÚ Středočeského kraje: +420 257 280 900

Dále je nutné kontaktovat místně příslušného funkcionáře MO ČRS.

Funkcionář MO, který je o havárii informován, seznámí s touto skutečností sekretariát ČRS SÚS v Praze na tel. čísle 224 934 984.

add. B) Postup při odběru vzorků

Odběr vzorků je důležitý z hlediska určení druhu znečištění a případného následného vymáhání škody. Odběry je nutno provádět za přítomnosti úřední osoby, jako jsou orgány policie ČR nebo zástupci OÚ. Nejsou-li tyto osoby přítomny, je možno využít neúředních svědků, a to minimálně tří, se zapsáním čísla OP. Tito svědci, úřední nebo neúřední potvrdí, že zápisy uvedené v protokolu odpovídají pravdě. Je-li znám pravděpodobný nebo potencionální původce havárie, je dobré přizvat i jeho.

Odběr se provádí následným způsobem:

- nad zdrojem znečištění
- ze zdroje předpokládaného znečištění
- z místa největšího hynutí ryb
- pod zdrojem znečištění
- níže po toku pod místem největšího hynutí

Odběr nad místem znečištění podmiňuje úspěšné soudní vymáhání škody. Je-li v ohroženém úseku více možných znečišťovatelů, jejichž účinky znečištění se mohou kombinovat, je třeba odebrat vzorky ze všech těchto zdrojů znečištění. Zvláštní pozornost je třeba věnovat tam, kde více znečišťovatelů vypouští odpady do společného odtoku a z něho teprve dochází k vyústění do poškozeného toku. Vzorky je nutno odebírat do skleněných litrových lahví, nejlépe se zabroušenou zátkou. V krajních případech lze použít i plastovou láhev. Láhev je nutno mít čistou a před odběrem je nejméně 3X vypláchnout odebíranou vodou. Vodu nabíráme až po okraj bez vzduchové bubliny. Láhev zapečetíme vhodným způsobem (lepící páskou) o označíme nesmazatelným způsobem (popisovač, razítko), aby nemohlo dojít k pochybnostem o manipulaci se vzorkem. Láhve nesmazatelně označíme (číslem), tak jak budou dané vzorky uvedeny v protokolu. Pokud je vhodné odebrat vzorky bahna, odeberou se v místě hynutí a to v podobě směsného vzorku o hmotnosti přibližně 2kg. Nánosy a usazeniny se odebírají v množství 1 kg do širokohrdlé láhve. O odběru vzorků vody a bahna se sepíše protokol opatřený mapkou s vyznačenými místy odběrů (viz bod. C) níže), a to v několika kopiích. Protokol se přikládá ke vzorku. Je též vhodné na místě provést rozbor vody a to konkrétně vlastností, které by se mohly v průběhu přepravy změnit – teplota vody, pH a O₂. Odebrané vzorky je nutno

neprodleně (vozem) dopravit do akreditovaných laboratoří. Nelze-li přepravu vzorku provést okamžitě, je třeba tento vzorek uložit do chladničky (+4° až -1° C) a doručit vzorky nejpozději druhý den.

Odběr vzorků ryb

Kromě vzorků vody je nutno odebrat i vzorky ryb. Odebírají se ryby uhynulé, a pokud je to možné i ryby živé. Odebírají se všechny věkové kategorie a druhy ryb. Uhynulé ryby se nekonzervují, nebalí do novin, pilin apod., ale do pergamenového papíru. Je možno je proložit sáčky s ledem, nicméně ryby zásadně nemrazíme. O odběru ryb je sepsán obdobný protokol jako u vzorků vody. Vzorky se doručí např. do laboratoře uvedené zde:

Kontaktní adresa akreditované laboratoře: Výzkumný ústav rybářský a hydrobiologický Vodňany: Zátíší 728/II, 389 25 Vodňany Tel: +420 387 774 625, +420 725 787 931, <http://www.frov.jcu.cz/>
Pro potřeby laboratoře předloží MO protokol o odběru vzorků, s plánkem odběrových míst. Je žádoucí, aby osoba přepravující vzorky byla seznámena s podrobnostmi havárie.

add. C) Protokol a situační nákres

Jak již bylo zmíněno výše, o události a místním šetření se sepíše protokol, v kterém bude zaznamenáno: datum a hodina zjištění havárie, seznam účastníků místního šetření, odhad velikosti postiženého úseku, druhy a věkové kategorie postižených ryb, odhad počtu uhynulých a zasažených kusů, výsledky rozboru vody na místě. Důležité je také zaznamenat chování ryb, klimatické podmínky a stav vodní plochy v daný den (zápach, povlak hladiny, teplota vzduchu, počasí apod.). Do protokolu je také nutné zaznamenat počet odebraných vzorků vody a ryb (včetně druhu a věkové kategorie) a také místa odběru. Protokol na závěr podepíší všichni přítomní zástupci přizvaných organizací. Přílohou protokolu je situační nákres postižené vodní plochy se všemi přítoky, které by mohly být zdrojem znečištění a možné zdroje znečištění. Do situačního nákresu budou zakreslena také místa odběru jednotlivých vzorků. Protokol i situační nákres bude přiložen ke vzorkům vody, sedimentů i ryb zasílaným do laboratoří. Jsou to důležité informace pro stanovení příčin havárie a jejího původce.